

El Premi Nobel de Literatura en la cultura catalana

Mig segle de debats entorn de la possibilitat d'un guardonat català (1971-2021)

Jordi Marrugat
Universitat de Barcelona, Espanya

Abstract This article proposes an analysis of some of the discourses that have taken place in Catalan literature on the Nobel Prize from the end of the Franco regime to the present day. These are discourses that function as a mirror of the situation of Catalan culture during the last fifty years. They reflect two major attitudes: the desire to build a 'normal' Catalan culture and the humorous distancing from this ideology of normalisation.

Keywords Catalan culture. Catalan literature. Nobel Prize. Normalisation. Literary polemics. Frankfurt Book Fair. Quim Monzó.

Sumari 1 Introducció. – 2 El Nobel i la ideologia de la normalització. – 3 L'escepticisme humorístic i distanciat. – 4 Conclusió.

Edizioni
Ca' Foscari

Peer review

Submitted 2021-09-24
Accepted 2022-10-07
Published 2022-12-16

Open access

© 2022 Marrugat | 4.0

Citation Marrugat, J. (2022). "El Premi Nobel de Literatura en la cultura catalana. Mig segle de debats entorn de la possibilitat d'un guardonat català (1971-2021)". *Rassegna iberistica*, 45(118), 311-330.

DOI 10.30687/Ri/2037-6588/2022/19/007

1 Introducció

Estatuït el 1895 en el testament d'Alfred Nobel i concedit per primera vegada el 1901, el Premi Nobel de Literatura és divulgat en els mitjans de comunicació com el màxim reconeixement internacional de l'àmbit de les lletres. L'elecció del premiat no ha estat mai exempta de discussions que, tanmateix, no n'han disminuït la cobejança ni la fama. Això ha fet que sorgissin idees, sovint equivocades, sobre el seu funcionament. Tal com han explicat a bastament Gallén i Nosell (2011) i Nosell (2020) en estudiar les candidatures de Guimerà i Carner, el guardó el concedeix l'Acadèmia sueca mitjançant el dictamen del Comitè Nobel, fet a partir d'una llista de candidats per a la qual accepta nominacions. Aquestes poden provenir de persones o institucions acadèmiques i d'associacions culturals o d'escriptors, però en cap cas d'institucions polítiques -i actualment poden consultar-se en la base de dades penjada al web oficial del Premi Nobel-.¹ És un funcionament que intenta mantenir-se del tot independent de criteris i pressions de qualsevol mena, però que, evidentment, no està exempt de les condicions culturals globals -com pot ser el desconeixement de l'autèntic valor d'una literatura demogràficament menor i sense poder estatal com la catalana-, a banda que els individus dels quals depèn, per descomptat, poden tenir interessos personals i polítics ben marcats -tal com han demostrat diversos escàndols recents (Brown 2018)-.

Malgrat les discussions, els debats i els escàndols, però, el prestigi internacional del guardó no sembla disminuir. És per això que, durant el franquisme, es va considerar oportú optar amb la màxima força al premi, que hauria suposat un gran reconeixement internacional per una llengua, una literatura i una cultura perseguides. Així va néixer la candidatura de Carner (Subirana 2000, 211-34; Nosell 2020). A partir dels anys setanta, la possibilitat d'obtenir aquest guardó per a un escriptor català no fou menys cobejada en el sistema literari nacional. I ha generat, fins als nostres dies, debats molt intensos que no sempre han partit del coneixement del procés de concessió, però que, en canvi, sempre han mostrat aspectes clau de la construcció de la cultura catalana de l'època. El present article proposa l'anàlisi d'alguns d'aquests debats. Sorgeixen de dues grans actituds: l'anhel de construir una cultura catalana 'normal' i el distanciament humorístic d'aquesta ideologia de la normalització -dues actituds que, a grans trets, poden identificar-se amb les que

Aquest article s'ha dut a terme en el marc del Projecte de Recerca PAPCAT - Usos i Transformacions dels Gèneres Paraliteraris en la Literatura Catalana de la Postmodernitat (PID2021-122535NB-I00).

¹ <https://www.nobelprize.org/nomination/archive/list.php?prize=4&year=1985>.

Víctor Martínez-Gil (2006) va establir per al conjunt dels escriptors postmoderns denominant-les: «desheretats i solidaris» i «posar bi-gotis a la Gioconda»-.

2 El Nobel i la ideologia de la normalització

Després de la fallida candidatura de Carner al Premi Nobel i amb la progressiva fi del franquisme, els discursos culturals de resistència que imperaren entre els anys quaranta i seixanta començaren a donar pas als discursos de normalització. Calia que la literatura catalana esdevingués 'normal', idea ambigua que, en general, pot dir-se que feia referència a la voluntat de fer-la homologable en tots els seus aspectes a qualsevol literatura occidental amb estat propi. Això implicava la necessitat d'obtenir un Premi Nobel ara ja no tant per motius de construcció nacional (Guimerà) o de reconeixement universal davant l'extermini cultural (Carner), sinó perquè totes les literatures 'normals' són reconegudes internacionalment en la competició -i l'obtenció ocasional- d'aquest guardó. Es tracta d'una mena de discursos que, tanmateix, no abandonen mai del tot el vincle amb els resistencialistes ja que es fan càrrec de la idea que l'assoliment d'aquesta normalitat és una lluita per la supervivència que sovint es du a terme contra un poder estatal, Espanya, que, en efecte, tant al final del franquisme com, en graus diversos, durant la restauració monàrquica, assumeix la mateixa ideologia normalitzadora en recorregut simètricament invers -es proposa impedir qualsevol reconeixement de la llengua i la literatura catalanes com a fenomen 'normal' equiparable a les castellanes-. Fou aquesta ideologia de la normalització, visible en diverses formalitzacions al llarg de tot el segle XX, el que a partir dels anys vuitanta informà el projecte de normalització del govern de la Generalitat de Catalunya restaurada, concretat en diverses campanyes, lleis i iniciatives.

És una de les veus més emblemàtiques de la cultura de la resistència la que pot servir com a exemple inicial d'aquesta ideologia de la normalització aplicada al Nobel. Davant la concessió del Nobel a Pablo Neruda el 1971, i precisament poc després de rebre el segon Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, Joan Oliver va escriure un article en què, després de l'elogi al poeta xilè i la crítica al funcionament del premi suec en tant que reafirmació de l'estatu quo, exclamava: «els catalans necessitem un Nobel! Fora el camí més ràpid i més eficaç per a promocionar (!) la nostra llengua i la nostra literatura». I és evident que aquest «promocionar» té un doble sentit resistencialista i normalitzador. Oliver també retreia les ocasions perdudes de Guimerà («intervingué Madrid i la grossa ens fou escamotejada») i Carner («que era un Nobel impecable i indiscutible», la promoció del qual «costà molta feina i no pocs diners. Tot debades») (Oliver 1971).

L'article d'Oliver, doncs, contenia ja en germen tots els elements ideològics i retòrics recurrents dels discursos sobre el Nobel i la literatura catalana fins als nostres dies: resistència, recerca de la normalitat o l'homologació mitjançant la promoció, denúncia del funcionament dels premis per influència diplomàtica i els casos de Guimerà i Carner evocats amb to desenganyat o queixós.

Accentuant els dos darrers aspectes, el 1976 Josep-Francesc Valls publicà un reportatge ben directament titulat «La gent del Nobel contra la cultura catalana», en el qual denunciava la inexistència de premis Nobel més enllà de les llengües demogràficament majors i de les nòrdiques. Entrevistava el secretari de la Fundació Nobel, Karl Ragnar Gierow i li retreia: «Li sembla que Espriu, per exemple, no ha assolit fama universal com a poeta, tot i haver estat traduït a tants idiomes?». Gierow responia: «L'especialista del Comitè que s'encarrega del català coneix la vàlua d'Espriu». Valls confessa no haver trobat cap especialista en català, però sí l'acadèmic entès en literatures hispàniques Artur Lundkvist, traductor d'Aleixandre i Borges amb el qual, tanmateix, Valls es veu obligat a parlar en anglès per poder-s'hi entendre. I afirma: «No crec realment que Espriu tingui possibilitats per al Nobel. És un bon poeta i té traduïda al suec *La pell de brau*. Espriu només té interès per als catalans. No és universal. No es pot comparar-se, per exemple, a Aleixandre». I la mateixa opinió li mereixen Foix, Oliver i Pla. «L'únic que li puc dir», afirma finalment, «és que Porcel és una bona promesa».

No obstant les declaracions de Lundkvist i les conclusions de Valls –que descobreix «en algun dels seus col·laboradors predilectes del moment, de parla castellana, una forta aversió per les literatures minoritàries de la península ibèrica»–, Espriu fou l'aposta catalana majoritària durant els anys setanta i vuitanta per al Nobel. I no sembla casualitat que encarnés els dos aspectes del discurs normalitzador contemporani: una vinculació resistencialista i una obra 'normal', en el sentit que era percebuda com a temàticament universal, qualitativament a l'alçada de qualsevol gran autor occidental i prou traduïda a diverses llengües.

De fet, fou des dels nuclis originàriament resistencialistes que es consolidà una possible candidatura d'Espriu al Nobel amb l'objectiu de contribuir a la normalització del sistema literari català. D'una banda, el mateix Jordi Pujol va portar la candidatura en persona a Suècia. Ell mateix explica que «a més de defensar la qualitat indubtable d'Espriu, jugàvem la carta de la llengua minoritària perseguida i l'escriptor antifranquista». Les consignes, doncs, feien referència a la resistència lingüística i política i a la normalitat literària (Pujol 2010, 210-13; Andreu 2015). Més endavant fou Maria Aurèlia Capmany qui, com a presidenta del Centre Català del PEN, responent a la invitació de l'Acadèmia sueca, el gener del 1980 i el del 1981 va escriure-hi per proposar Espriu per al premi (Broch 1992). La retòrica

de la carta del 1980 deixa clars els termes resistencialistes amb què encara es pensa l'accés a aquest premi, alhora que els dèficits que la ideologia normalitzadora es proposa pal·liar.

Mort Espriu el 1985, l'interès de la cultura catalana pel Nobel com a part de la voluntat normalitzadora no va pas disminuir. Diversos articles anaren insistint en la qüestió i començaren a sonar com a possibles candidats els noms de Porcel i Calders. Se'n feu ressò Pilar Rahola (1987) fent explícit de manera directa i vehement el discurs de la normalització:

Necessitem el Nobel, en això estem tots d'acord. I ens cal fer-ho bé per a aconseguir-lo. [...] Si realment ens cal el Nobel i si realment «ho hem de fer bé», hem de començar a treballar amb autors mínimament joves, amb una producció sòlida i ensems poc qüestionable, i amb els quals s'ha de fer una campanya de promoció externa que tingui visió de futur. Vull dir, que no ens faci por que l'autor se'ns mori cada any que el presentem. No podrien les institucions assumir part de les despeses que implicaria aquesta mena de cursa cap al Nobel? Traduir-los, traduir-los, traduir-los i anar creant un cert ressò. [...] Hem de començar a jugar fort. O això, o continuem jugant a nens grans amb camisa ampla.

El Nobel era una qüestió nacional de la qual, doncs, s'havien de fer càrrec les institucions públiques, la política, com a part del projecte normalitzador. Aquest «jugar fort» comporta deixar de ser uns «nens» per passar a competir a les Olimpíades, és a dir, amb les llengües i literatures 'normals' que tenen un estat al darrere.

La preocupació pel Nobel era intensa i persistent precisament perquè la percepció generalitzada era que contribuiria enormement a la normalitat cultural. El novembre del 1987, el primer número de la revista *Lletra de canvi* duia el tema a la coberta. El col·lectiu Joan Orja (Josep Anton-Fernàndez, Oriol Izquierdo i Jaume Subirana) hi dedicava un article d'opinió en què, d'una banda, es distanciava de la vindicació del Nobel, malgrat que, de l'altra, assumia plenament la ideologia normalitzadora en celebrar que els nous candidats catalans fossin narradors, no poetes, i, per tant, autors de major repercussió social capaços de crear un públic enllà de l'alta cultura -era l'actualització d'un reclam que s'havia fet sota formes diverses de manera recurrent al llarg de tot el segle XX-:

Encara hi deu haver algun ciutadà de seny que consideri fonamental per a la supervivència de la nostra cultura, ara i sempre amenaçada, fer realitat la vella aspiració d'obtenir un Nobel català. Ara bé, enterrades les grans glòries nacionals, morts Espriu i Foix i fins i tot Vinyoli i Pere Quart, acabades les patums i els oracles de la pàtria, qui serà prou digne de representar-nos? No

costa gaire d'imaginar la perplexitat i l'escepticisme que les candidatures proposades pel Pen Club d'aquí han despertat en el tal ciutadà de seny; jo, en canvi, me n'he felicitat. Perquè els noms de Miquel Àngel Riera, Baltasar Porcel i Pere Calders són una aposta contra una maledicció pròpia de la societat d'aquest segle: donar a la poesia rang d'art nacional i suposar que, de narrativa, no en tenim ni ens cal. I, d'altra banda, la selecció implica un notable canvi d'estratègia. Es deixa de magnificar la hipotètica possibilitat de difusió que representaria el Nobel (que parlin els nigerians, i diguin quants compatriotes han exportat gràcies a Wole Soyinka) i es trien autors amb un mínim de projecció. (Orja 1987)

Joan Orja comença distanciant-se irònicament dels desitjos d'obtenció del Nobel, però ho fa com a correcció del projecte de normalització, no pas com a denúncia i bandejament d'aquest. Naixia com la consciència autocrítica de la mateixa ideologia normalitzadora.

Dos anys després, Blanca Lunas (1989) publicava a *El Temps* el reportatge significativament titulat «Com es promou un Nobel català» en el qual, després de situar els casos de Guimerà, Carner i Espriu com a antecedents històrics, donava notícia de les mobilitzacions recents de la Generalitat de Catalunya per aconseguir un Nobel català. De fet, dona peu al reportatge la visita a Catalunya del membre de l'Acadèmia sueca Knut Ahnlund, substituït, des del 1983, de Lundkvist, juntament amb Ernest Dethorey, periodista mallorquí exiliat a Suècia des de la Guerra Civil. Els candidats catalans proposats a l'Acadèmia sueca per rebre el guardó eren Calders, Porcel i Pere Gimferrer, els dos darrers dels quals, a més, s'hi havien posat en contacte i havien assistit a diversos actes per donar-s'hi a conèixer. Lunas conclou: «Un Nobel per a la literatura catalana és un suport no només per a l'autor premiat, sinó per al conjunt de les lletres catalanes, amb tot el prestigi i desprestigi que el Premi implica». D'aquesta manera demostra la importància que no només ella, sinó el setmanari, dona al premi en tant que part del procés de normalització. De fet, la coberta d'*El Temps* del 15-21 d'octubre del 1990 era dominada per una fotografia de Calders i el titular: «Segons una enquesta d'*El Temps* / Pere Calders: / Premi Nobel / de literatura». Era el tema destacat. Sota el titular «¿Un Nobel impossible?», Pere Martí (1990) exposava els resultats d'un «sondeig» recurrent un cop més a tots els llocs esdevinguts comuns d'aquesta qüestió: els casos de Guimerà, Carner i Espriu; la manca d'un estat que normalitzi la situació lingüística i literària; la persistència a obtenir-lo, malgrat tot, perquè «per la nostra literatura s'ha dit sovint que el premi significaria un augment del seu prestigi internacional i alhora una ajuda per la normalització cultural dels Països Catalans». En la seva columna d'opinió paral·lela, Jordi Sarsanedas (1990) insistia en la funció normalitzadora de la possible obtenció d'aquest premi:

Ens fora útil per donar suport a la nostra presència dins el panorama internacional. I del reforçament d'aquesta presència, n'esperaríem, entre altres coses, que tingués una influència positiva i ben útil damunt la situació d'aquí mateix.

Aquesta ideologia de la normalització es va fer fortament present de nou en el tombant de segle amb motiu d'un altre possible candidat català al Nobel. El 1998, el Govern d'Andorra va proposar Miquel Martí i Pol per optar al premi.² S'hi anaren sumant ajuntaments de tots els Països Catalans fins que el 6 de maig de 2000 la comissió de política cultural del Parlament de Catalunya va aprovar per unanimitat presentar a aquesta institució una proposició no de llei que va fer que el 15 de maig de 2000 s'hi aprovés la «Resolució 183/VI del Parlament de Catalunya, sobre la proclamació del poeta Miquel Martí i Pol com a candidat de la literatura catalana al premi Nobel».³ Aquesta instava «les diverses entitats catalanes -acadèmiques i associacions d'escriptors i editors-, perquè el tinguin en compte en la presentació anual dels seus candidats a l'Acadèmia Sueca». No cal dir que la proposta contenia, de nou, un fort vincle amb la ideologia resistencialista -evident en l'obra d'un poeta de fort contingut reivindicatiu que havia quedat marcat pel realisme històric- i amb el projecte governamental de normalització des del moment que era una empresa política, no literària. De fet, això donà peu a diverses crítiques que consideraren la proposta fins i tot un error contraproductiu en tant que l'Acadèmia sueca no accepta nominacions d'origen polític -tal com recordava immediatament *La Vanguardia* en informar de la notícia (Redacción y corresponsal 2000)-. Probablement, el rebuig més frontal va venir de Xavier Bru de Sala, que va titular la seva columna del 25 de maig de 2000 «Nobel al ridícul català». Era una dura càrrega contra aquesta decisió política, feta, no obstant això, des de la seva mateixa ideologia normalitzadora, ja que situava la votació del Parlament de Catalunya davant la impossibilitat que se'n pogués produir una de semblant a Alemanya, els Estats Units o França. Catalunya, doncs, no era normal i, per tant, era «una merda de país sense remei». Aquest fet provocà també un reportatge més moderat de Pau Vidal en què es repassava de nou els fracassos de Guimerà, Carner i Espriu, i es donava notícia del rebuig de Josep Pla al fet que l'Acadèmia de Ciències Veterinàries hagués volgut impulsar la seva candidatura el 1977.

Des dels anys setanta, doncs, el Nobel de Literatura es va convertir en motiu recurrent d'articles periodístics i discursos polítics en tant que necessitat per a la plena consecució d'una anhelada 'norma-

² <https://miquelmartiipol.cat/autor/cronologia/>.

³ https://www.parlament.cat/web/activitat-parlamentaria/resolucions/index.html?p_pagina=1&p_fw=.

litat' ideal. I quan la cultura catalana va ser la convidada a la Fira de Frankfurt l'any 2007, el miratge va ser complet. Després de l'èxit de vendes de Jaume Cabré i Maria Barbal a Alemanya, del triomf esclatant del discurs inaugural de Quim Monzó i, un cop més, de la presència internacional destacada de Baltasar Porcel amb el seu discurs de cloenda, les mirades al fenomen des dels Països Catalans van fer que semblés que s'havia creat l'ambient internacional necessari perquè un d'aquests escriptors rebés el Nobel en breu.

De fet, des que s'havia sabut la invitació a Frankfurt de la cultura catalana, els discursos del projecte normalitzador havien assumit que el Nobel n'era un possible objectiu final. Així ho expressà Àlex Susanna (2004) en un article en què considerava la invitació de la cultura catalana a la Fira del Llibre de Guadalajara el 2004 i a la de Frankfurt el 2007 com una ocasió immillorable per assolir el preuat Nobel català, «el màxim reconeixement internacional que podria assolir la nostra literatura. Ara que s'ha aconseguit el difícil objectiu de Frankfurt, ¿per què no tornem a aplicar un mínim de capacitat estratègica per fer possible el desembarcament a Estocolm?». Poc després de la inauguració, la ideologia de la normalització escalfava l'ambient: «quan una cultura ha de sobreviure enmig de moltes dificultats, és una alegria trobar-se entre la normalitat. Saber que també comptes per als altres, que existeixes als seus ulls» (Janer 2007).

El 9 d'octubre de 2007, Monzó inaugurà la Fira amb un discurs que va sorprendre alemanys i catalans, i, tot seguit, l'enviada especial de *La Vanguardia* a Frankfurt, Rosa Maria Piñol (2007), en titulava i subtitulava la crònica: «¿Es el nuevo premio Nobel? El discurso inaugural hace de Quim Monzó una estrella mediática y satura su agenda». Aquesta nova il·lusió que s'estava fent possible un Nobel català -destinat probablement a Monzó- formà part de l'eufòria general que institucions i mitjans de comunicació demostraren aquells dies. Magí Camps (2007) insistia en la qüestió en tancar la fira. I explicitant la ideologia de tots aquests discursos, Ramon Tremosa (2007) valorava així l'efemèride: «la presència catalana a la Fira de Frankfurt ha estat potser la millor que podia ser: normal; ni reivindicativa, ni acomplexada, ni estel·lar ni apocada, sinó normal».

El 2017, Xavier Aliaga recuperava el tema des d'*El Temps* amb un reportatge que començava fent la història de rigor de les relacions catalanes amb el guardó -Guimerà, Carner, Espriu-, considerant una «anomalia» que no hi hagués cap premiat català. A continuació, entrevistava diverses personalitats del món de les lletres situant la qüestió en el mateix punt mort de les darreres dècades i com un problema referit al projecte de normalització en tant que es considera una «anormalitat» i «un premi que legitimaria la nostra literatura»:

Han passat gairebé tres dècades [des que *El Temps* publicà un reportatge com aquest, el de Lunas 1989]. El debat se situa en uns

termes semblants i, malgrat tot, sorgeix de nou, periòdicament. 'És un tema recurrent, que encara surt, perquè hi ha aquesta anormalitat: som una cultura secular, molt antiga, amb autors de prestigi, i no tenim aquest reconeixement', diagnostica Laura Borràs.

No obstant això, el desmenjament respecte de la qüestió de dos dels entrevistats, Bernat Puigtobella i Xavier Pla, era ja indicatiu d'un cert desengany o, fins i tot, cansament amb la qüestió: ambdós plantegen altres vies que consideren més efectives per a la normalització de la presència del català entre el públic lector. I, de fet, el reportatge, després de considerar els índexs de vendes de diversos Nobel de Literatura recents, conclou, de manera contrària al reportatge de Lunas i desfet una mica el miratge normalitzador de la qüestió, que «l'impacte d'un Nobel té efectes estrictament individuals, sobre l'autor que guanya el premi i no sobre una cultura» (Aliaga 2017, 64).

Al llarg de tot aquest recorregut de mig segle, Espriu, Calders, Rodoreda, Porcel, Gimferrer, M.A. Riera, Martí i Pol, Jesús Moncada, Monzó i Cabré han estat els escriptors proposats, amb més o menys insistència i esforços, pel PEN Club, pel Parlament de Catalunya o per diverses entitats acadèmiques, o bé impulsats pels mitjans de comunicació. També, però van renunciar-hi immediatament, J.V. Foix (Gimferrer 1995, 211-14) i Josep Pla (Vidal 2000). Cap d'ells ha obtingut el Nobel de Literatura. Dona això la raó als escèptics en els debats sobre la qüestió?

3 L'escèpticisme humorístic i distanciat

En el seu sondeig sobre el Nobel del 1990, Pere Martí, malgrat que «la majoria d'escriptors consultats valoren la importància del premi i coincideixen en la seva repercussió positiva sobre la nostra literatura», recollia també les veus dissidents que es mostraven contra la idea que el guardó servís a cap mena de normalització del català. Ferran Torrent declarava que el Nobel «és una obsessió estúpida, és una qüestió de màrqueting on els motius polítics estan per sobre dels literaris. Amb Nobel o sense, el català continuarà estant tan fotut com ara». Ja uns anys abans, Mercè Rodoreda havia desfet el miratge:

El Premio Nobel no se concederá nunca a un catalán, porque Catalunya pesa poco, es el mal de los países pequeños. No sé si hago bien en decir eso, porque hay gente que todavía cree en esas cosas y a lo mejor se sienten heridos por mis palabras. (Carol 1982)

Davant la recurrència amb voluntat normalitzadora a la qüestió del Nobel, la veu més permanentment escèptica amb la qüestió fou la de Quim Monzó. De fet, la seva obra periodística dirigeix moltes críti-

ques a actuacions polítiques i institucionals implantades en el marc del projecte de normalització (Colom-Montero 2021). Monzó denuncia iniciatives com la difusió de l'ús de l'etiqueta «català universal» (1990, 127-9), les campanyes polítiques en favor de l'ús del català (2000, 115), la llei de normalització lingüística del 1983 (1998, 193) i la llei de política lingüística del 1998 (2000, 95-7), la creació de tota mena de comissions culturals (1998, 204-5) o el suport genèric (1998, 160-2) i altres polítiques que buscaven l'anomenada normalització del llibre català (1998, 158-9). Cal deixar clar, però, que no denuncia aquestes iniciatives des de la manca de compromís nacional, sinó perquè no parteixen del coneixement i l'assumpció de la realitat que pretenen transformar. Els articles monzonians de la mateixa època són molt sovint compromesos i reivindicatius, per bé que des d'un nou model d'escriptor imbricat en les condicions postmodernes en què es desenvolupa (Marrugat 2014, 15-41). Defensen, per exemple, la creació de TV3, i ho fan des del discurs normalitzador:

no solament Barcelona: la fesomia de les més diverses poblacions catalanes apareix *cada dia* a la pantalleta. *Cada dia*: aquest cada dia converteix Barcelona i les ciutats catalanes en la *normalitat*. I, de passada, ens converteix a tots en *normals*. (1987, 39)

TV3, tot i ser una eina insuficient (1998, 108), feia possible que els catalans fossin normals en relació amb la seva imatge pública, que era anormal si els que s'hi representaven eren els espanyols de Madrid: «perquè la *normalitat* que ens mostraven no era la nostra, havíem arribat a creure que no érem *normals*» (1987, 40). Així mateix, reconeix positivament la lluita de les seleccions nacionals «per la normalització internacional de l'esport català» (2000, 101). El problema en aquesta recerca de la normalitat eren les iniciatives mimètiques, inconscients del propi moment històric, incapaces d'adaptar-se al present i de reconèixer les característiques -demogràfiques, socials, polítiques, històriques, lingüístiques- que fan de Catalunya un país diferent a aquells amb què la ideologia normalitzadora buscava equiparar-lo, sense, tampoc, conèixer-los a fons. Eren iniciatives que no entraven en relació amb la realitat global ni la del país -cada cop més diglòssica, espanyolitzada i folkloritzada-, sinó que en construïen una de nova desconnectada d'aquesta que Monzó denuncia anomenant-la «ficció de país» (1998, 107), «holograma de país» (1998, 109; 2000, 101), «holograma de nació» (2003, 206), «formatge Gruyère» (1998, 129), «hivernacle en forma de Disneylàndia» (1998, 153) o «realitat virtual» (2000, 123).

Entre les iniciatives normalitzadores criticades per irreal, hi ha, també, la mena de campanyes que es feien per a l'assoliment del Nobel de Literatura. El 1984, en l'article «Jo també vull ser andorrà!» (Monzó 1984, 189-91), ironitzava sobre el fet que un ciutadà andorrà

hagués ofert el seu passaport a Espriu, que s'havia mostrat «complagut» de poder ser ciutadà honorari d'Andorra, per «veure si, amb un Estat al darrera, els senyors d'Estocolm -i, sobretot, el senyor Lundquist, que passa per ser el dolent de la pel·lícula- accedeixen a donar el premi Nobel a Salvador Espriu». Poc després, afirmava donant un bany de realitat a les expectatives polítiques normalitzadores:

aquí, el màxim debat literari que tenim és si el parlament ha de proposar o no Espriu pel premi Nobel. (Feina, per cert, absolutament inútil, perquè ni Espriu ni cap altre escriptor català no guanyaran el Nobel fins que no hi hagi una operació ben planificada de promoció en el mercat anglosaxó.). (Monzó 1987, 69)

Quan els principals candidats eren Calders, Porcel i Gimferrer, Monzó (1990, 98) tampoc no es va estalviar la ironia en remarcar que l'assoliment del guardó no canviaria, ni normalitzaria, res:

I bon punt haguem aconseguit algun d'aquests dos Nobels que estem promocionant a marxés forçades, la situació serà ja del tot idíl·lica. Molt encertadament, les feministes van proclamar que una dona sense un home era com un peix sense una bicicleta. Si mai ens atorguen el Nobel de literatura, els catalans demostrarem més o menys el mateix: que la relació que hi ha entre la supraestructura i la infraestructura del nostre Mundillo Literari és semblant a la que hi ha entre un peix i una bicicleta: tindrem un flamant premi Nobel de literatura en un país on, afortunadament, tant la majoria com la minoria de la gent continuaran escarxofades al sofà, mirant-se 'El precio justo'. Que és com ha de ser. En això, seguirem el gloriós exemple d'altres gloriosos països que han aconseguit el Nobel de literatura: Guatemala, Egipte, Grècia, Colòmbia o Nigèria, per posar uns exemples.

I és que Monzó no ha estat mai del tot aliè als Nobel, ans al contrari: s'hi ha interessat i no sempre des de l'escepticisme. O això demostren els comentaris que n'ha anat fent. Va celebrar el Nobel a Dario Fo per l'acceptació que suposava d'una idea de literatura més actual i menys decimonònica (2000, 62-3); va comentar com s'havia rebut la notícia de la concessió del Nobel a Gao Xingjian (2003, 148-9); va considerar Bob Dylan «el Nobel de Literatura més merescut dels últims temps» (2017); o va escriure una columna irònica sobre el desconeixement general de Louise Glück (2020).

Aquest interès, natural en tot escriptor, pel Nobel, sumat a l'ambient d'ideologia normalitzadora que situà el premi al centre de molts esforços col·lectius, doten de força i sentit un relat com «Davant del rei de Suècia», que n'emergeix i hi queda indissolublement lligat. Les narracions de Monzó tendeixen a sorgir de situacions reals molt con-

cretes que es transcendeixen en prendre forma literària. No hi ha dubte que un dels punts de partida de «Davant del rei de Suècia» és tot aquest ambient 'nobelesc'. Explica la història d'un poeta català, Amargós, que somia rebre el Nobel, però que, en lloc d'això, viu un autèntic deliri i acaba patint una reducció d'estatura física. Entre les moltes possibilitats de lectura que ofereix (Marrugat 2014, 27-31), és evident que pot llegir-se com una paròdia de la història de la literatura catalana recent, encarnada en la figura d'un poeta en tant que la poesia ha estat el gènere predominant del segle XX. Aquella ha buscat la normalització entesa com a equiparació amb les literatures estatals que posseeixen el Nobel, però, com Amargós, no ha aconseguit guanyar-lo mai i, contra els seus desitjos, s'ha vist obligada a patir la influència de l'enxiquit marc espanyol (els Gómez del conte) que l'ha empetitit (d'una banda, perquè no li ha permès relacionar-se en igualtat de condicions amb les cultures estatals amb què vol equiparar-se; de l'altra banda, perquè és una de les causes de l'obsessió normalitzadora). Al final, adaptar-se a «lo normal» (Monzó 2001, 163), tal com li passa progressivament a Amargós, és rebaixar expectatives. Cada any que no rep el Nobel, es repeteix els llocs comuns del discurs normalitzador sobre el premi:

Per tranquil·litzar-se, cavil·lava que no era pas culpa seva sinó dels interessos d'uns acadèmics sempre amatents als condicionants polítics. Uns condicionants polítics que ja havien barrat el pas a Guimerà. I a Carner. Per aquella catèrvola de robots escandinaus políticament condicionats, el cas de Mistral era tan excepcional com irrepètible. A un Mistral d'ara no li donarien mai el premi! Sempre n'havia estat conscient i, en canvi, durant uns mesos, la il·lusió l'havia fet entusiasmar-s'hi. (143)

El mateix Amargós acaba convertit en la representació física d'una metàfora utilitzada per Joaquim Molas per denunciar els dèficits de la cultura catalana el 1983, en el moment que s'endegava políticament el projecte normalitzador. Molas (2010, 311) la va descriure com «un enorme cap sense cos. O almenys amb un cos raquític». Es referia a la gran producció d'alta cultura, sobretot poesia, que havia generat la literatura catalana del segle XX i que, per tal de tenir una cultura normal, calia compensar produint cultura mitjana i popular que atragués més públic. Al final del conte de Monzó, després d'intentar guanyar el Nobel i, doncs, d'assumir una de les fites normalitzadores, Amargós, tanmateix, esdevé un poeta amb un enorme cap, en tant que dedicat exclusivament a la vida intel·lectual –és un escriptor que viu durant tot el conte en el seu deliri–, i un cos raquític que ha perdut 34 centímetres d'alçada. No obstant això, tal com recorda un altre personatge de cos raquític: «la normalitat és una cosa relativa» (Monzó 2001, 180). I, al cap i a la fi, quan Amargós feia «una

mida del tot normal» (180) i vivia seguint «les normes» (213) era un personatge força més singular, estrany i anormal que quan passa a tenir la història fabulosa d'un home escurçat i adaptat a «lo normal» (163). «Davant del rei de Suècia» juga així amb els fonaments conceptuals de la ideologia de la normalització i els capgira completament per dirigir-hi una crítica mordaç.

Tot «Davant del rei de Suècia» figura que és l'assaig del discurs que Amargós somia que farà quan rebi el Nobel -o, potser, el que fa quan realment el rep-. I Amargós té alguns trets que l'identifiquen amb el propi Monzó -la seva aliança amb els Gómez, segon cognom de Monzó, o el fet que la coberta d'un dels seus llibres coincideixi amb la d'*El millor dels mons*-. De manera que és probablement una referència autoirònica el fet que el discurs monzonian de la Fira de Frankfurt incorporés motius de «Davant del rei de Suècia». I és que hi feia una referència al Nobel que ni assumeix el discurs normalitzador ni se'n distància plenament, però sí que se'n mostra escèptic. Parla d'un escriptor català al qual li han ofert fer el discurs inaugural de Frankfurt. Aquest escriptor

té dubtes a propòsit de la invitació a Frankfurt. ¿De cop i volta el món s'ha tornat magnànim amb ells [els catalanoparlants], quan n'hi ha tants que els volen perpètuament perifèrics? Recorda, a més, que, en un altre muntatge literari -més nòrdic i bastant més pompós-, ara fa poc més d'un segle (el 1904) el jurat del premi Nobel de literatura va premiar Frederic Mistral. Frederic Mistral no era català. Era occità. Però la referència serveix -no sols perquè alguns catalans i alguns occitans se senten a prop- sinó perquè el premi va molestar tant els puristes de la Nació-Estat ('Soyez propre, parlez français!') que -mai més a la vida- cap literatura sense Estat ha tornat a tenir un premi Nobel. (Monzó 2008, 43, 43)

D'una banda, Monzó aprofita el ressò internacional de Frankfurt per denunciar el Nobel com a muntatge polític, tal com fa Amargós en dues ocasions (143 i 216) -i malgrat que els membres de l'Acadèmia ho neguin de manera insistent-. De l'altra, això no deixa de ser una manera de posar indirectament de manifest l'anormalitat sense fonament literari del fet que la literatura catalana no l'hagi rebut mai, alhora que la convicció escèptica que mai no el rebrà. L'oposició d'aquesta als discursos normalitzadors que hem anat trobant, però, és ambigua en el sentit que Monzó fa una denúncia i tota denúncia inclou sempre l'esperança, per petita que sigui, de transformar allò denunciat.

Després de l'èxit d'aquest discurs, la primera columna d'opinió que Monzó (2007) publicà a *La Vanguardia* era una sàtira del propi èxit que dona, de nou, una mirada distanciadora envers la febre normalitzadora imperant en els mitjans de comunicació del moment:

Visto lo mucho que rinde un simple discurso, por medio del presente anuncio promocional tengo el gusto de comunicar a todos ustedes la creación de Monzó & Co., mi nueva empresa de servicios de redacción de alocuciones, soflamas, arengas, peroratas, disertaciones, catilinarias e incluso sermones y homilias (si se terciá).

Monzó situava així l'èxit del discurs en els àmbits econòmic i de relacions humanes, no exclusius de la literatura. Aconseguia desmarcar-se de l'eufòria cultural i alhora subratllar que la literatura requereix també efectivitat en la creació d'una imatge pública adequada als temps actuals. Això, a més, el situava al pol oposat de la imatge d'escriptor com a erudit que havia encarnat Baltasar Porcel, precisament un candidat al Nobel del projecte normalitzador. El seu discurs de clausura fou completament oposat al de Monzó -ple de citacions de la mena que aquest ja havia parodiat en el seu, basat en la seriositat i la transcendència dels valors literaris, defensor de la grandesa superadora del temps i els condicionants historicopolítics de la tasca de l'escriptor, etc-. I la columna monzoniana sembla inspirada per la crítica que Porcel havia fet al seu discurs. En una entrevista a VilaWeb (2007), Porcel afirmava que no l'havia apassionat i que, quant al contingut, havia coincidit exactament amb el del llavors president de la Generalitat José Montilla. «A la millor l'ha escrit el Monzó també el del Montilla, clar: són dos discursos que deien el mateix», conclouïa. L'entrevistadora ho transmeté a Monzó, que respongué: «Jo no sé qui els prepara, però jo em posaré en contacte amb el president Montilla i, si arribem a un acord econòmic, agilitarem una mica». La columna monzoniana seguia amb una sorna que sona a resposta a les declaracions de Porcel i a les citacions erudites del seu discurs:

Nuestro vasto y versátil gabinete profesional ofrece -desde ya- asesoramiento a todas aquellas entidades públicas y a todos aquellos políticos (sin distinción de ingresos: estén en el gobierno o en la oposición) que crean necesario optimizar sus comunicaciones verbales y deseen un servicio que no sólo sea ágil sino también eficaz y de calidad.

[...] En definitiva: servicios a su medida, integrados en su filosofía comunicativa, sea cual sea y sin ningún tipo de distinción de matices ideológicos; cuya importancia es nula si de lo que se trata es de que el *debe* sea inferior al *haber*.

¡Olvídese ya de esas introducciones -cansinas, farragosas u ortopédicas- que le preparan los escritores de su partido! Archive para siempre -en la papelera- los circunloquios desconcertantes, los rodeos sin sentido, los alambiques moldeados a base de redundancia. Nuestro departamento de redacción de discursos le indicará cómo detectar el atajo, cómo utilizarlo, cómo ir directa-

mente al grano y conseguir así -de manera sencilla y efectiva- excelentes beneficios electorales.

‘Más es menos’, dijo un día soleado no sé qué sabio. (Monzó 2007)

L’oferta, a més, incloïa «descuentos especiales para gobiernos de coalición» com era, precisament, el de Montilla.

El mateix any que Monzó publicava «Davant del rei de Suècia», apareixia la novel·la de Bernat Puigtobella *Síndrome d’Estocolm*, una sàtira del món de les lletres catalanes construïda a partir de l’obsessió pel Nobel que havien anat demostrant. La narració reprèn la fórmula de *L’auca del senyor Esteve* -i algun fil argumental de la pel·lícula *The Prize* (1963)-: cada capítol desenvolupa narrativament una vinyeta i un rodolí inicials que conformen l’auca de Clara Sobirós, la destinatària d’un famós text de J.V. Foix convertida aquí en la primera escriptora en llengua catalana guanyadora del Nobel, gràcies a les traduccions al suec per les quals també malda Amargós. Ella mateixa és la gran explotadora d’aquesta fórmula narrativa mitjançant la qual ha construït una obra crítica amb la política i la literatura catalanes -amb peces com *L’auca dels prohoms febles* o *L’auca de la prostitució de les llebres catalanes*-.

Síndrome d’Estocolm s’identifica, doncs, amb les fórmules narratives i el pensament de Sobirós fins al punt que pot ser llegida com la nova auca que ha escrit després de rebre el Nobel -de fet, se subtitula *L’auca del Nobel*-. Les reaccions d’escriptors, polítics i mitjans de comunicació a aquesta concessió inesperada, però tan desitjada, permeten a la guardonada -i darrere d’ella, a Puigtobella- construir una nova crítica a la ideologia de la normalització. Ben directa quan la mateixa Sobirós explica, en una entrevista, el doble sentit del títol de la novel·la:

R.- No és la responsabilitat el que em fa por, sinó més aviat el cofoisme. Aquest país s’ha deixat consumir massa temps per la mania del Nobel. El món de la cultura ha viscut segregat per l’obsessió que si no es guanyava aquest premi no s’obtindria el reconeixement internacional. Jo d’açò en dic la síndrome d’Estocolm. Una miopia profunda ha impedit veure als mantenidors de la cultureta que si un lector de Seattle o de Hèlsinki no llegeix autors catalans no és perquè no ens hagen concedit el premi Nobel sinó simplement perquè la literatura catalana no existeix.

P.- *¿Què significarà, doncs, el premi Nobel per a la literatura catalana?*

R.- Més aviat res. Serà l’estocada definitiva que ens permetrà passar del cofoisme a la inanitat total. Tampoc va representar res per a la supervivència de la llengua occitana que concedissin el Nobel a Frederic Mistral. (Puigtobella 2001, 67-8)

Els noms i arguments són els de sempre: premi polititzat, Mistral, Guimerà, Carner. Per *Síndrome d'Estocolm* desfilen caricatures del discurs normalitzador sobre el Nobel i dels grans candidats del guardó en aquell moment. Hi apareix el mateix Jordi Pujol, el gran factòtum de la implementació d'un projecte polític normalitzador caricaturitzat per complet en ser reduït a l'obtenció del Nobel: «Jo sempre ho he dit, estimada Clara, i Torras i Bages hi estaria d'acord. A més de cristiana, Catalunya serà premi Nobel o no serà!» (118). En canvi, l'autor de la novel·la, rere la dedicatòria d'un dels capítols, deixa ben clara la seva antipatia per aquesta obsessió:

Als que no estan pendents del Nobel i als escriptors catalans que al llarg dels últims cent anys han sofert la humiliació (gratuïta per bé que no sempre desinteressada) de ser nominats en nom de tots nosaltres. (125)

El distanciament que caracteritza aquests discursos sembla que hagi anat creixent al llarg dels anys. És evident que la preocupació de la cultura catalana per guanyar un Nobel continua, però no ho és menys que cada vegada més escriptors catalans s'hi mostren gens capficats. Amb motiu de l'escàndol sexual i de filtracions que va suspendre l'adjudicació del Nobel el 2018, Josep M. Espinàs (2019) va signar un article en què mostrava la seva total distància del valor que s'atorga tradicionalment al premi per presentar-se com un membre «d'aquella tribu inofensiva de l'«anar fent'» contraposada a la fama, que «és un rumor... que serà substituït per un altre rumor».

Més radical encara és la càrrega que fa Albert Sánchez Piñol contra el Nobel a *Les estructures elementals de la narrativa* (2021, 169-74). L'autor se situa en un marc que en la literatura catalana ha fet possible la ideologia de la normalització, però que ja n'escapa i la deixa de banda. Defineix aquest premi com la culminació d'una «concepció excloent i antipopular de la literatura» oposada a la pròpia, per a la qual els narradors de mèrit i valor són aquells que, com G.R.R. Martin, George Lucas o Stan Lee, han estat capaços de «crear els imaginaris narratius de generacions senceres». És una crítica frontal a la totalitat. Però s'emmarca dins un debat global sobre les formes narratives que ja no atén qüestions nacionals o polítiques. Ara bé, la prova que aquesta posició i aquestes referències, al cap i a la fi, han estat possibles com a conseqüència d'alguns fenòmens implantats per la normalització -i el seu anhel pel Nobel-, és que Sánchez Piñol sí que en mostra consciència en una entrevista de promoció del llibre:

A Catalunya hi ha una obsessió per tenir un Nobel català. Al pobre autor o autora que li toqui, se li ha acabat fer res més: la resta de la vida serà *el català del Nobel*. Tenim un precedent d'això, Frederic Mistral, que escrivia en occità i va guanyar el premi. No

va contribuir a salvar la seva llengua, que ha desaparegut. L'únic que pot enfortir el català són llibres populars, que arribin a un públic extens. (Nopca 2021)

4 **Conclusió**

L'actitud normalitzadora i l'escèptica no són, de fet, contraposades, ans complementàries. Sovint, fins i tot costa separar-les amb claredat. Caracteritzen, defineixen i desenvolupen un sistema complex, 'anormal', que busca la igualtat amb un ideal establert a partir de sistemes amb característiques inherents inassolibles per al català. En aquest camí de perfecció, però, s'estableixen mecanismes de funcionament específicament propis que fan possible una cultura literària riquíssima. L'actitud escèptica neix de la mirada distanciada a un sistema d'estructures construïdes per la voluntat normalitzadora. Però no se'n deslliga pas. En aquest sentit són molt clars els comportaments d'autors escèptics, tanmateix participants del projecte normalitzador. És des de la ideologia que el defineix que van organitzar-se els actes de la Fira del Llibre de Frankfurt. I Quim Monzó hi tingué un paper destacadíssim, sempre des de la pròpia mirada típicament distanciada i humorística, però mai mancada de compromís i que, com hem vist, havia defensat la 'normalitat'. Es va produir una col·laboració d'ambdues actituds que, de fet, fa difícil traçar-ne les fronteres. Bernat Puigtobella passà de la sàtira als deliris normalitzadors encarnats en el Nobel a la creació i direcció d'un diari digital de cultura catalana, *Núvol*, que omplia un dels buits típicament assenyalats per la ideologia de la normalització.

Són dues actituds que, al cap i a la fi, han col·laborat a construir la literatura catalana postmoderna com un sistema complex, amb peces imprescindibles per a ser considerada homologable a d'altres dins el tauler global de la cultura, però amb mancances i fenòmens discrepants, imprevistos i inclassificables que la fan sempre diferent. Els esforços per a l'obtenció del Premi Nobel de Literatura i les discrepàncies i burles que han generat, han contribuït a establir el sistema literari català dels darrers cinquanta anys.

Bibliografia

- Aliaga, X. (2017). «Història d'una literatura digna i mil·lenària sense Nobel» i «El Nobel, un anhel amb lletra petita». *El Temps*, 25 d'abril.
- Andreu, M. (2015). «Sant Jordi, cavaller sense premi (Nobel)». *El País. Quadern*, 22 d'abril. https://elpais.com/ccaa/2015/04/22/quadern/1429731327_336616.html.
- Broch, À. (1992). «Maria Aurèlia Capmany, presidenta del Centre Català del PEN». Alcalde, C. et al., *Maria Aurèlia Capmany i Farnés (1918-1991)*. Barcelona: Ajuntament, 49-56.
- Brown, A. (2018). «The Ugly Scandal that cancelled the Nobel Prize». *The Guardian*, 17 July. <https://www.theguardian.com/news/2018/jul/17/the-ugly-scandal-that-cancelled-the-nobel-prize-in-literature>.
- Bru de Sala, X. (2000). «Nobel al ridícul català». *El País. Quadern*, 25 de maig.
- Camps, M. (2007). «La polla del cuento». *La Vanguardia*, 15 de octubre.
- Carol, M. (1982). «Mercè Rodoreda: "El Nobel no será nunca para un escritor catalán"». *El Periódico*, 19 de marzo.
- Colom-Montero, G. (2021). *Quim Monzó and Contemporary Catalan Culture 1975-2018. Cultural Normalization, Postmodernism and National Politics*. Cambridge: Legenda.
- Espinàs, J.M. (2019). «El temps que va passant». *El Periódico*, 17 de gener. <https://www.elperiodico.cat/ca/opinio/20190117/article-opinio-josep-maria-espinas-el-temps-que-va-passant-7252164>.
- Gallén, E.; Nosell, D. (2011). *Guimerà i el premi Nobel. Història d'una candidatura*. Lleida: Punctum i Grup d'Estudis de la Literatura del Vuit-cents.
- Gimferrer, P. (1995). *Obra catalana completa II. Dietari complet, 1 (1979-1980)*. Barcelona: Edicions 62.
- Janer, M. de la Pau (2007). «Som a Frankfurt». *Avui+*, 11 d'octubre.
- Lunas, B. (1989). «Com es promou un Nobel català». *El Temps*, 15 de maig.
- Marrugat, J. (2014). *Narrativa catalana de la postmodernitat. Històries, formes i motius*. Barcelona: UB.
- Martí, P. (1990). «¿Un Nobel impossible?». *El Temps*, 15-21 d'octubre.
- Martínez-Gil, V. (2006). «Els escriptors com a intel·lectuals postmoderns». Panyella, R.; Marrugat, J. (a cura de), *L'escriptor i la seva imatge. Contribució a la història dels intel·lectuals en la literatura catalana contemporània*. Barcelona: L'Avenç i Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània, 299-322.
- Molas, J. (2010). *Aproximació a la literatura catalana del segle XX*. Barcelona: Base.
- Monzó, Q. (1984). *El dia del senyor*. Barcelona: Quaderns Crema.
- Monzó, Q. (1987). *ZZZZZZZ...* Barcelona: Quaderns Crema.
- Monzó, Q. (1990). *La maleta turca*. Barcelona: Quaderns Crema.
- Monzó, Q. (1998). *Del tot indefens davant dels hostils imperis alienígenes*. Barcelona: Quaderns Crema.
- Monzó, Q. (2000). *Tot és mentida*. Barcelona: Quaderns Crema.
- Monzó, Q. (2001). «Davant del rei de Suècia». Monzó, Q., *El millor dels mons*. Barcelona: Quaderns Crema, 123-225.
- Monzó, Q. (2003). *El tema del tema*. Barcelona: Quaderns Crema.
- Monzó, Q. (2007). «Desde hoy a su disposición». *La Vanguardia*, 16 de octubre
- Monzó, Q. (2008). «Discurs inaugural». Bargalló, J. et al., *La cultura catalana convidada d'honor a la Fira del Llibre de Frankfurt 2007*. [Barcelona]: Institut Ramon Llull, 42-6.

- Monzó, Q. (2017). «Parole, parole, parole...». *La Vanguardia*, 9 de mayo.
- Monzó, Q. (2020). «Louise Glück i jo». *La Vanguardia*, 10 d'octubre.
- Nopca, J. (2021). «Albert Sánchez Piñol: "L'únic que pot enfortir el català són llibres populars"». *Ara*, 27 de gener. https://llegim.ara.cat/entrevistes/albert-sanchez-pinol-estructures-elementals-narrativa-narrador-no-pot-ser-esnob_1_3837045.html.
- Nosell, D. (2020). «La campanya en favor del premi Nobel per a Josep Carner». *Revista de Catalunya*, monogràfic núm. 7, 200-16.
- Oliver, J. (1971). «Pablo Neruda i el Nobel». *Serra d'Or*, 146 (novembre), 21-2.
- Orja, J. (1987). «La tardor té nom de dona». *Lletra de canvi*, 1 (novembre), 5-6.
- Piñol, R.M. (2007). «¿Es el nuevo premio Nobel? El discurso inaugural hace de Quim Monzó una estrella mediática y satura su agenda». *La Vanguardia*, 12 de octubre.
- Puigtbella, B. (2001). *Síndrome d'Estocolm. L'auca del Nobel*. Barcelona: Edicions 62.
- Pujol, J. (2010). *Memòries (1930-1980). Història d'una convicció*. Barcelona: Proa.
- Rahola, P. (1987). «El senyor Nobel». *Serra d'Or*, 332 (maig), 24.
- Redacción y corresponsal (2000). «El apoyo institucional a Martí i Pol para el Nobel choca con las normas de la Academia Sueca». *La Vanguardia*, 16 de junio.
- Sánchez Piñol, A. (2021). *Les estructures elementals de la narrativa*. Barcelona: La Campana.
- Sarsanedas, J. (1990). «Opinió». *El Temps*, 15-21 d'octubre.
- Subirana, J. (2000). *Josep Carner: l'exili del mite (1945-1970)*. Barcelona: Edicions 62.
- Susanna, À. (2004). «Guadalajara, Frankfurt i Estocolm». *Avui*, 21 d'octubre.
- Tremosa, R. (2007). «Les veus de Frankfurt». *Avui+*, 18 d'octubre.
- Valls, J.F. (1976). «La gent del Nobel contra la cultura catalana». *Serra d'Or*, 204 (setembre), 27-8.
- Vidal, P. (2000). «Un premi que es fa el suec». *El País. Quadern*, 5 d'octubre.
- VilaWeb (2007). «Frankfurt 2007: 'Ha estat un discurs rodó'». *YouTube*. <https://www.youtube.com/watch?v=PqoGNJTofrs>.

